

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 39/2023-41

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Petra Straku a Martina Vernarského (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného AK Kleberc Legal, s. r. o., Tbiliská 13, Bratislava, proti postupu Okresného súdu Pezinok v konaní sp. zn. 38T/12/2017 takto

rozhodol:

1. Postupom Okresného súdu Pezinok v konaní sp. zn. 38T/12/2017 **bolo porušené** základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Okresnému súdu Pezinok v konaní sp. zn. 38T/12/2017 **prikazuje** konať bez zbytočných prietahov.
3. Okresný súd Pezinok **je povinný** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **631,45 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.
4. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **nevyhovuje**.

Odôvodnenie:

I.

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 19. decembra 2022 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), práva na prejednanie svojej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy postupom Okresného súdu Pezinok (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod

sp. zn. 38T/12/2017 (ďalej aj „napadnuté konanie“). Sťažovateľ žiada o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia 5 000 eur a náhrady trov konania.

II.

Skutkové východiská

2. Napadnuté trestné konanie vedené proti obžalovanému [REDAKOVANÉ] začalo na okresnom súde 22. februára 2017 podaním obžaloby pre prečin zanedbania povinnej výživy podľa § 207 ods. 1 Trestného zákona. Sťažovateľ, ktorý v priebehu napadnutého konania nadobudol plnoletosť, je osobou, do rúk ktorej je obžalovaný povinný plniť výživné. V napadnutom konaní vystupuje v procesnom postavení svedka – poškodeného. Od podania obžaloby okresný súd nariadil celkovo 20 pojednávaní, z nich sa uskutočnili len 4 pojednávania, na ktorých bola trestná vec meritórne prejednaná. Ďalšie pojednávania boli odročené z rôznych dôvodov: neprítomnosť obžalovaného, resp. jeho obhajcu, čerpanie dovolenky zákonným sudcom, nepriaznivá epidemiologická situácia. Vo veci došlo štyrikrát k zmene zákonného sudcu. Posledné pojednávanie sa uskutočnilo 26. januára 2023, na ktorom okresný súd rozhodol odsudzujúcim rozsudkom. Proti rozsudku okresného súdu obžalovaný podal 13. februára 2023 odvolanie.

III.

Argumentácia sťažovateľa

3. Podľa názoru sťažovateľa celková dĺžka súdneho konania v trvaní viac ako päť rokov a pasivita súdu pri uplatňovaní nástrojov na zabezpečenie prítomnosti obžalovaného a jeho obhajcu na pojednávaní presahuje všetky ústavnoprávne limity prípustnej dĺžky konania a je flagrantným porušením aj judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva. Prejednávaná vec nie je po právnej stránke zložitá, pretože v nej nevystupuje viacero strán, nie je potrebné zabezpečiť rôzne dôkazy, nie je v nej prítomný medzinárodný prvok, nevyžaduje sa ustanovenie znalca s osobitnými odbornými znalosťami. Vec jednoznačne patrí do štandardnej agendy súdov, v tomto kontexte je 5-ročné súdne konanie ústavne neprípustné. Sťažovateľ sa nachádza v stave právnej neistoty týkajúcej sa jeho majetku, keďže obžalovaný neplní svoju zákonnú povinnosť platiť výživné a bez právoplatného rozhodnutia sťažovateľ nevie vymôcť peňažné prostriedky, ktoré mu patria. S poukazom na celkovú dĺžku trvania konania je porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy takej intenzity, že signalizuje odmietnutie spravodlivosti – *denegatio iustitiae*, teda aj porušenie základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy.

4. Sťažovateľ sa domáha aj priznania primeraného finančného zadosťučinenia v celkovej sume 5 000 eur s poukazom na dlhodobú nečinnosť súdu, ktorý nevyužil žiadne prostriedky, ktoré má k dispozícii na zabezpečenie riadneho a efektívneho chodu súdneho konania, v dôsledku čoho došlo k porušeniu nielen čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru, ale aj k odňatiu spravodlivosti.

IV.

Vyjadrenie okresného súdu, replika sťažovateľa

IV.1. Vyjadrenie okresného súdu:

5. Okresný súd vo svojom vyjadrení uviedol, že po podaní obžaloby (22. februára 2017) vo veci boli priebežne nariaďované hlavné pojednávania. Posledné pojednávanie sa uskutočnilo 26. januára 2023, keď súd prvého stupňa rozhodol rozsudkom, ktorým obžalovaného uznal

za vinného z prečinu zanedbania povinnej výživy. Proti rozsudku súdu prvého stupňa podal obžalovaný odvolanie. Podľa okresného súdu predmetom konania je vec patriaca do štandardnej agendy všeobecných súdov. Vec je priemerne skutkovo a právne zložitá. Obžalovaný sa v priebehu konania niekoľkokrát nedostavil na hlavné pojednávanie z rôznych dôvodov. Počas konania došlo k zmenám zákonných sudcov, čo neprispelo k plynulému a efektívnemu konaniu. Dôvodnosť sťažnosti ponecháva na úvahu ústavného súdu.

IV.2. Replika sťažovateľa:

6. Podľa sťažovateľa aj napriek tomu, že v konaní bolo 26. januára 2023 rozhodnuté odsudzujúcim rozsudkom, konanie stále nebolo právoplatne ukončené ani po takmer šiestich rokoch vzhľadom na prebiehajúce odvolacie konanie. Takáto dĺžka konania je neprimeraná s ohľadom na skutočnosť, že ide o štandardnú agendu všeobecných súdov a dĺžka konania nie je ovplyvnená vysokým počtom účastníkov konania alebo komplexnosťou a náročnosťou prípadu. V danom prípade ide o prietahy jednostranne zapríčinené okresným súdom z dôvodu, že vyšetrowanie a úkony v prípravnom konaní boli vykonané rýchlo a hospodárne. Obžalovaný sa počas konania niekoľkokrát nedostavil na hlavné pojednávanie z rôznych dôvodov a počas konania došlo k zmenám zákonných sudcov, čo malo priamy vplyv na dĺžku konania. Tieto prietahy však neboli spôsobené sťažovateľom, ale obžalovaným a postupom súdu. Súd má k dispozícii rôzne nástroje na zabezpečenie prítomnosti strán, avšak nevyužil ani jeden z nich, konanie vzhľadom na to trvalo neprimerane dlho. Sťažovateľ navrhuje, aby ústavný súd rozhodol v zmysle petitu ústavnej sťažnosti.

V.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

7. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03, IV. ÚS 105/07, IV. ÚS 90/2010).

8. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia súdu. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (m. m. IV. ÚS 221/04, IV. ÚS 365/04). Preto na naplnenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy nestačí, aby štátne orgány vec prerokovali, prípadne vykonali rôzne úkony bez ohľadu na ich počet a právoplatne nerozhodli (m. m. I. ÚS 24/03, IV. ÚS 232/03).

9. Ústavný súd už vo viacerých svojich rozhodnutiach vyslovil, že základné právo na konanie bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (podobne čl. 6 ods. 1 dohovoru) sa v prípade konania pred orgánmi činnými v trestnom konaní chráni po začatí trestného stíhania, keď sa občan stáva účastníkom tohto konania buď ako obvinený, alebo poškodený (III. ÚS 422/2022, III. ÚS 520/2022).

10. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitost' veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou EŠLP v rámci prvého kritéria ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) a jeho význam pre s'ťažovateľa (I. ÚS 19/00, II. ÚS 32/02).

11. Pokiaľ ide o kritérium zložitost' veci, ústavný súd konštatuje, že v posudzovanom prípade ide o trestné konanie s jedným obžalovaným, proti ktorému je vedené trestné stíhanie pre prečin zanedbania povinnej výživy podľa § 207 ods. 1 Trestného zákona. Z pohľadu ústavného súdu teda nejde o konanie, ktoré by sa zo skutkového či právneho hľadiska vymykalo agende štandardne rozhodovanej okresným súdom, čo napokon potvrdil aj okresný súd vo svojom vyjadrení.

12. Pri hodnotení podľa ďalšieho kritéria, teda správania s'ťažovateľa v napadnutom konaní, ústavný súd nezistil takú okolnost', ktorá by mala byť osobitne zohľadnená na jeho ťarchu pri posudzovaní otázky, či a z akých dôvodov došlo v predmetnom konaní k zbytočným priet'ahom.

13. Napokon ústavný súd hodnotil postup okresného súdu z hľadiska existencie zbytočných priet'ahov v napadnutom konaní, pričom uvádza, že už len samotná dĺžka konania od podania obžaloby (22. februára 2017) do meritórneho rozhodnutia súdu (26. januára 2023) v trvaní takmer šiestich rokov signalizuje, že v napadnutom konaní došlo k priet'ahom, ktoré mali za následok porušenie označených práv s'ťažovateľa. Okresný súd bol v napadnutom konaní nečinný počas jedného roka, a to v období od 20. novembra 2018, keď odročil pojednávanie na neurčito z dôvodu odchodu zákonného sudcu do dôchodku, až do 25. novembra 2019, keď sa uskutočnilo ďalšie pojednávanie.

14. Ústavný súd zistil v postupe okresného súdu aj neefektívnu a nesústredenú činnost', ktoré tiež môžu zapríčiniť porušenie ústavou zaručeného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov (napr. IV. ÚS 22/02, III. ÚS 103/09). Ústavný súd pripomína, že základnou povinnosťou súdu je zabezpečiť aj v trestnom konaní taký procesný postup, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty strán. Táto povinnosť súdu je implicitne obsiahnutá aj v § 1 a § 2 ods. 7 Trestného poriadku.

15. V súvislosti s neefektívnou činnosťou okresného súdu ústavný súd poukazuje najmä na opakované odročovanie či rušenie priebežne nariadených termínov hlavného pojednávania, a to najmä z dôvodu neúčasti obžalovaného, príp. jeho obhajcu. Niektoré ich absencie boli ospravedlnené len formálne, resp. súd postupoval neefektívne, keď nevyžadoval dôsledne preukázanie dôvodu neúčasti obžalovaného na pojednávaní. Aj k uloženiu poriadkovej pokuty (§ 70 Trestného poriadku) obžalovanému z dôvodu neúčasti na pojednávaní okresný súd pristúpil len raz (na pojednávaní 6. októbra 2022) a raz ho predvolal na pojednávanie pod hrozbou jej uloženia (30. marca 2022).

16. Ústavný súd pripomína, že Trestný poriadok umožňuje súdom a orgánom činným v trestnom konaní zabezpečiť prítomnosť strán v konaní, či už v rámci predvolania alebo v rámci faktického donucovacieho prostriedku (predvedenia obvineného). Podľa § 247 ods. 5 Trestného poriadku pri nariadení hlavného pojednávania urobí predseda senátu všetky potrebné opatrenia na zabezpečenie jeho riadneho priebehu a na to, aby vec bolo možné prejednať a rozhodnúť

bez jeho odročenia. Rovnako § 252 ods. 2 a nasl. Trestného poriadku upravujú podmienky, keď je možné vykonať hlavné pojednávanie v neprítomnosti obžalovaného.

17. Vo vzťahu k obrane okresného súdu, ktorý poukázal na časté zmeny zákonných sudcov, ktoré neprispeli k plynulému a efektívnemu konaniu, ústavný súd odkazuje na svoju ustálenú judikatúru (III. ÚS 14/00), podľa ktorej personálne a organizačné problémy súdu nie sú v zásade ústavne významné pre posúdenie toho, či došlo k zbytočným prieťahom v konaní (mutatis mutandis I. ÚS 55/02, IV. ÚS 84/02). Ústava v čl. 48 ods. 2 zaväzuje predovšetkým súdy ako garantov spravodlivosti, aby prijali príslušné opatrenia umožňujúce prerokovanie vecí, a teda vykonanie spravodlivosti bez zbytočných prieťahov. I keď nie všetky nástroje na vyriešenie tzv. objektívnych okolností sa nachádzajú v dispozičnej sfére vedenia súdu či konajúceho sudcu, nemožno systémové nedostatky v oblasti výkonu spravodlivosti pripisovať na ťarchu účastníkov súdneho konania (pozri napr. I. ÚS 119/03).

18. Ústavný súd preto vyslovil porušenie základného práva sťažovateľa na prerokovanie vecí bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu v napadnutom konaní (bod 1 výroku tohto nálezu).

19. Vo vzťahu k námietke porušenia čl. 46 ods. 1 ústavy ústavný súd uvádza, že v systematike ústavy sú primeraná celková dĺžka, rýchlosť, plynulosť a efektívnosť súdneho konania obsahom základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, a nie základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy. Podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu prerokovanie vecí bez zbytočných prieťahov nespadá pod ochranu čl. 46 ods. 1 ústavy, pokiaľ namietané porušenie tohto základného práva nedosahuje takú intenzitu, že s ohľadom aj na ďalšie konkrétne okolnosti daného prípadu by bolo možné uvažovať o odmietnutí spravodlivosti (IV. ÚS 242/07). Vychádzajúc z okolností posudzovanej veci, ústavný súd konštatuje, že v danom prípade nedostatky v postupe okresného súdu v napadnutom konaní nedosahujú intenzitu na úrovni až odmietnutia spravodlivosti, o čom svedčí aj tá skutočnosť, že vec bola 26. januára 2023 meritórne rozhodnutá. Ústavný súd preto ústavnej sťažnosti v tejto časti nevyhoviel (bo 4 výroku tohto nálezu).

20. Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak porušenie práv alebo slobôd vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

21. Vzhľadom na skutočnosť, že napadnuté konanie nebolo v čase rozhodovania ústavného súdu právoplatne skončené (vo veci bolo meritórne rozhodnuté, nie však právoplatne), ústavný súd prikázal, aby okresný súd v napadnutom konaní konal bez zbytočných prieťahov (bod 2 výroku tohto nálezu).

22. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadostučinenie.

23. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti žiadal o priznanie primeraného finančného zadostučinenia 5 000 eur s poukazom na dlhodobú nečinnosť súdu, ktorý nevyužil žiadne prostriedky na zabezpečenie riadneho a efektívneho chodu súdneho konania.

24. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04).

25. Pri rozhodovaní o finančnom zadosťučinení ústavný súd bral do úvahy (i) dĺžku napadnutého konania, (ii) význam preskúmaného trestného konania pre sťažovateľa determinovaný existenciou exekučného titulu (civilného rozsudku) na vymáhanie výživného, ako aj (iii) skutočnosť, že ústavný súd vo veci sp. zn. III. ÚS 376/2022 vyhovel ústavnej sťažnosti matky sťažovateľa a priznal jej finančné zadosťučinenie 2 000 eur. Vychádzajúc z uvedených relevantných kritérií, dospel ústavný súd k záveru, že deklarovanie porušenia práv sťažovateľa predstavuje dostatočné zavŕšenie poskytnutej ústavnoprávnej ochrany, preto mu požadované finančné zadosťučinenie nepriznal a v tejto časti ústavnej sťažnosti nevyhovel (bod 4 výroku nálezu).

VI.

Trovy konania

26. Ústavný súd priznal sťažovateľovi podľa § 73 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) nárok na náhradu trov konania, ktoré sťažovateľ vyčíslil v sume 619,82 eur.

27. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľa ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov [§ 1 ods. 3, § 11 ods. 3, § 13a ods. 1 písm. a) a c), § 16 ods. 3 vyhlášky]. Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2022 je 193,50 eur a hodnota režijného paušálu je 11,63 eur. Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2023 je 208,67 eur a hodnota režijného paušálu je 12,52 eur. Sťažovateľovi vznikol nárok na náhradu trov konania za dva úkony právnej služby uskutočnené v roku 2022 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie sťažnosti ústavnému súdu) a za jeden úkon právnej služby uskutočnený v roku 2023 (stanovisko k vyjadreniu okresného súdu). Spolu tak náhrada trov právneho zastúpenia za tri úkony právnej služby predstavuje 631,45 eur (bod 3 výroku nálezu). Rozdiel v sume 11,63 eur zodpovedajúcej sume režijného paušálu (1x za rok 2022) ústavný súd považoval za chybu v počítaní a uvedenú sumu priznal.

28. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 Civilného sporového poriadku) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 14. apríla 2023

Robert Šorl
predseda senátu